

צלמנייה פרי-אור, פברואר 1990

רודי ויסנשטיין — תיק עבודות

עקבות המדינה בצלמנייה פרי-אור

אם באתם לכאן, במכוון או באופן מקרי, בוודאי נעלם מעיניכם המקום הזה. כאן, לא הרחק מן החוף שבו עמד הקזינו האנגלי בשנות השלושים; ברחוב שבו שגשגו חנויות צילום בשנות הארבעים; מול קולנוע מוגרבי, שבקרבתו נפגשו זוגות על יד השעון בשנות החמישים — כאן, באלנבי 30, עדיין עומדת במקומה צלמנייה פרי-אור, כמו תצלום ישן ודקה המסרב להיעלם מן הנוף.

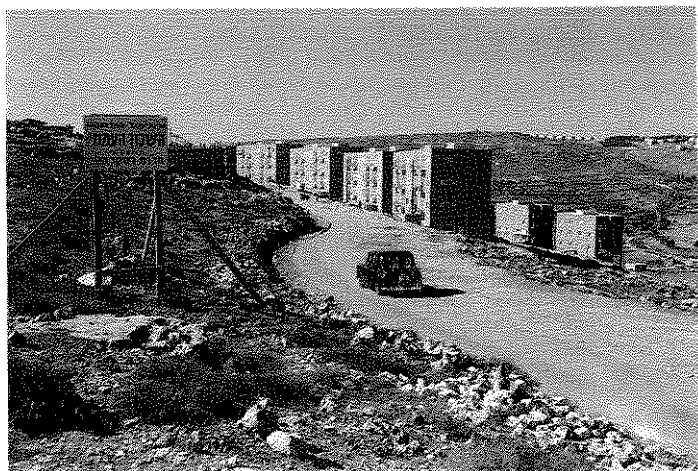
מקום זה משמש כארכיון פרטי, שייסדו רודי ומרים ויסנשטיין ב-1940. רודי ויסנשטיין נולד ב-1910 באיגלאו (Iglau) שבצ'כיה, ומת ב-1992. הוא עלה לישראל בינואר 1936, בספינה שהגיעה ליפו, ועמו מצלמת הרולפלוקס שלו וניסיונו כצלם עיתונות. עד מהרה נהפך לצלם רבגוני, והשתמש בסוגים שונים של מצלמות ובטכניקות צילום מגוונות, שהותאמו לסוגי התצלומים השונים, אשר נעשו בדרך כלל על פי הזמנת לקוחות: ב-1937 החל לעבוד מטעם קק"ל; הוא צילם בשביל ארכיטקטים ידועים כמו אברהם יסקי, אריה

שרון ודב כרמי; הוא תיעד בניינים וטקסים רשמיים בעבור רסקו ומוסדות אחרים, החל בהסתדרות וכלה בתזמורת הפילהרמונית הישראלית של תל-אביב. באקלים של צילום מגויס, הלהט הציוני והרומנטי של ויסנשטיין הניע אותו לצלם לאורכה ולרוחבה של הארץ, ולתעד את העלייה ואת ההתיישבות. הוא הנציח את החלוצים בזוויות מחמאות, בסגנון צילום שהזכיר את הריאליזם הסוציאליסטי. בארכיון שלו מונחות יותר מ-250 אלף תמונות, המאורגנות על פי קטגוריות ותת-קטגוריות. שיטת מספור המתאמת בין הדפסי המגע לבין התשלילים, ותיאור התצלומים ותאריכי הפקתם, תורמים נוסף נוסף למאגר עצום זה. נושאים אחדים נשמעים כציוני מקום טופוגרפיים: "תל-אביב", "חיפה", "עמק יזרעאל", "עמק זבולון". אחרים מסודרים לפי קטגוריות תרבותיות: "ארכיטקטורה", "תיאטרון", "מוזיאונים", "מוסיקה"; ויש הערוכים לפי תחומי עניין היסטוריים: "הגנה" ו"עולים חדשים".

עבודתו הצילומית של ויסנשטיין שייכת למסורת, ששארל בודלר אבחן כשימור הדברים בארכיונים של זיכרוננו. אולם, איזה מין זיכרון מנחילים התצלומים הללו, ששיטת הארכיבאות שלהם משטחת יותר משישים שנות היסטוריה של מדינה בתוך סדר מספרי המבכר את המרחב על פני הזמן? האם יכולים תצלומים אלה להחזיק משמעות יציבה, כאשר הם מתפרסמים ומופצים מחדש על יד טקסטים ותמונות אחרים? התצלומים אכן נהפכים למסמכים — לא רק משום שהם שייכים לצילום הדוקומנטרי, אלא גם משום שאינם לעולם מטרה לעצמה, ומשום שהם רק נקודות ההתחלה של הפצת הידע. התצלומים-מסמכים אינם ממתינים להיסטוריון המסורתי שיתייחס אליהם כאל עדות אילמת, בחיפוש אחר טקסט, ובעיקר לא כאל פריטי נוסטלגיה כמו אלה שליוו את חגיגות היובל של מדינת ישראל. אולי יש להם תפקיד בסכימה של הגאולה, זו שזיגפריד קראקאור (Kracauer) האמין שהקולנוע והצילום יכולים לתרום לה, כי הם חושפים את הפרטים היומיומיים של הקיום החומרי. פרטים, שדורו של הצלם לא ראה.

אם תבקשו אחת מקופסאות התמונות הלא-ממוינות, ותהפכו את הקופסה על פניה או תורקו את התמונות באוויר, והללו יפלו — תוכלו לראות את ההיסטוריה של המקום נפרשת לעיניכם בצורה חדשה, באופן שקראקאור ראה תצלומים בארכיון: דרך עדשת משחק המזל הסוריאליסטי.

מאיר ויגודר, החוג לקולנוע ולטלוויזיה והחוג לתולדות האמנות, אוניברסיטת תל-אביב

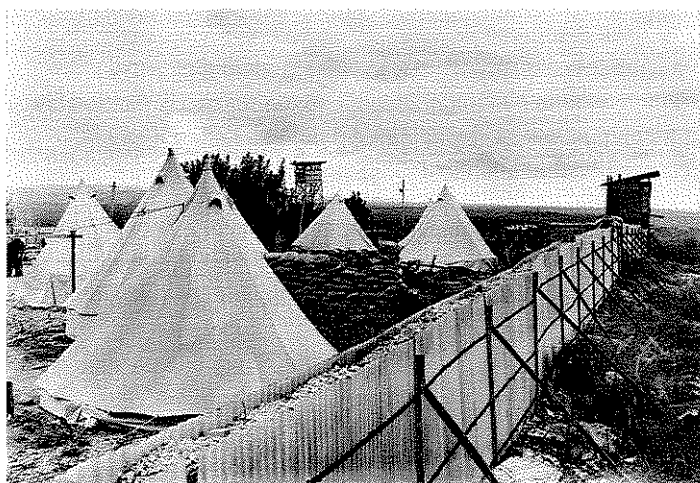

למעלה: רסקו, שיכון
בתל-אביב, אוגוסט
1947.

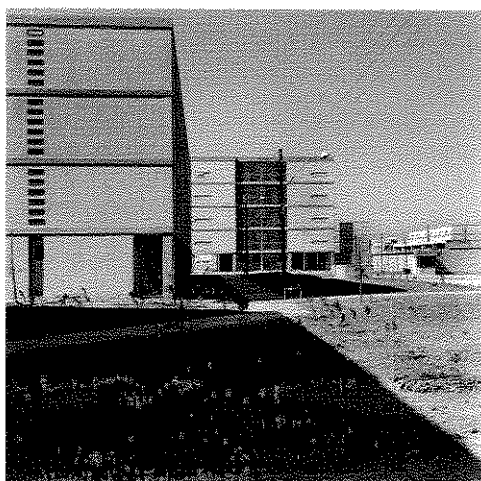
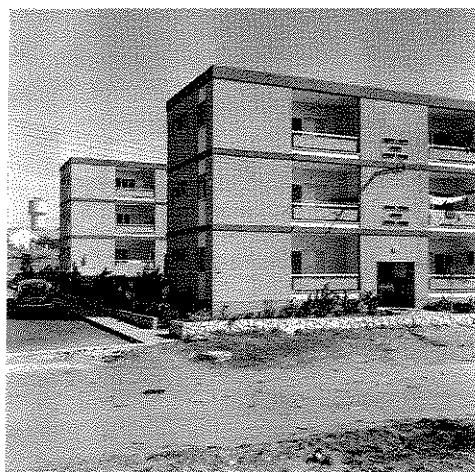
במרכז: רסקו, כרמל
מערבי, מאי 1956.
למטה: רסקו, ירושלים,
ינואר 1955.

חניטה נוסדה במסגרת
יישובי "חומה ומגדל".
רישום העברת הקרקע
התבצע ב-2.3.1938.
ביום "העלייה לקרקע"
עלתה שיירה עם עשרות
משאיות וטנדרים עם כ-
400 מתנדבים ונוטרים
מחיפה ומהסביבה.
מהמארגנים שהיו
בשיירה: יוסף וייס (ויץ),
מנהל מח' הקרקעות של
קק"ל, יוסף פיין, אליהו
גולמוב, מפקד ההגנה,
יצחק שדה, מפקד יום
העלייה (וכן שני סגניו
הצעירים: משה דיין
ויגאל אלון). כתבים
וצלמים ליוו אף הם
את המבצע. לאחר מכן,
בוצר היישוב ובקיץ 38
היו כבר 2 חניתות: עליה
ותחתית.

תצלומי חניטה (קלסר
8, גליל מערבי עליון).
התצלומים צולמו
בשלושה מועדים שונים:
קניית הקרקע על ידי י.
ויץ, קק"ל, מארס 1938;
יום ההתיישבות בחניטה,
21 במארס 1938; חניטה
תחתית, 9 במארס 1938.

חברת רסקו נוסדה ב־1934, במסגרת הסוכנות היהודית. מטרת היווסדה היתה ליישב את עולי גרמניה בני המעמד הבורגני (שבאו כחלק מהעלייה החמישית) באופן יעיל ומאורגן, תוך השתלבות במשימה הלאומית של רכישת קרקעות. בתקופה זו החברה עסקה בהקמת עשרות יישובים, חקלאיים, פרבריים ועירוניים. בהמשך נהפכה רסקו לחברת בנייה פרטית.

תצלומי שיכונים — רסקו (קלסר 1–45 ו־2–45): מימין למעלה: רסקו, אשדוד, אוקטובר 1962; משמאל למעלה: רסקו, רמת חן, נובמבר 1962; מימין למטה: רסקו, אשדוד, ינואר 1962; משמאל למטה: רסקו, אשדוד, אוקטובר 1962.